

kincset bírunk: áldozni is fogunk érette önként és erőnk fogytáig...” [Nagy Károly: Programunk. In: *Református Szemle* (1908. jan. 10.), (3–6), 4.]

Ez a kettős hagyaték, az egyházszerepet és a teológiai tudományosság ma is kötelezi a *Szemle* szerkesztőit és munkatársait, azután is, hogy 1990 elején beindult az *Igebirdető* és az *Üzenet*, 1992-ben pedig a hivatalos *Értesítő*, és hogy 2001 óta a *Szemlélet* elismert teológiai szaklapként tartják nyilván. Mi ezt az arcélt igyekszünk megtartani és erősíteni – egyházunk iránti szeretettel és a szeretethez társuló hálával. Nagy hálával, ugyanis míg az utóbbi másfél évtizedben teljesen a teológiai tudományosságot szolgáljuk, gyülekezeteink változatlanul biztosítják a

Szemle megjelenésének anyagi feltételeit, s míg más periodikák szerkesztői az anyagi gondok árnyékában munkálkodnak, addig mi gondtalan verőfényben végezhetjük munkánkat.

Egy periodika, s különösen az, amely tudományos igényeknek igyekszik megfelelni, és anyagot szolgáltat a kutatáshoz, akkor használható igazán, ha repertórium készül hozzá. Kozma Zsoltnak ezért kell most köszönetet mondanunk. De bizonyára még sokan lesznek hálásak neki e szakszerű munkáért, amikor témák vagy éppen nevek alapján fogják kutatni a *Szemle* feldolgozott 105 évfolyamát.

Adorjáni Zoltán

A Magyar Református Énekeskönyv tárgymutatója

A 86 lapos tárgymutató hiánypótló kiadvány. A szerző, d. dr. Kozma Zsolt nyugalmazott teológiai professzor, az immár 20 esztendeje a magyar református gyülekezetek használatára kibocsátott *Magyar Református Énekeskönyv* gazdag énekanyagában való könyvebb tájékozódás céljából készítette el a közel 2000 címszót tartalmazó tárgymutatót. Hasonló, de kisebb terjedelmű tárgymutató található az 1975. március–áprilisi *Református Szemlé*ben, amely az 1923-as kiadású erdélyi énekeskönyv anyagát dolgozza fel. Ismert még Kovács Emil 1996-ban, Budapesten kiadott *Konkordancia a magyar református énekeskönyvből* című munkája, amely az 1948-ban Budapesten kiadott énekeskönyv anyagát rendszerezi. Ez utóbbi kötet már utal az 1996-os világtalálkozóra készült Magyar Református

Énekeskönyvre, és összehasonlító táblázatban jelöli a '48-as és a '96-os énekeskönyv azonos énekeinek számozását.

Kozma Zsolt kézikönyve elsősorban a lelkipásztorok munkáját fogja segíteni. Eligazodást nyújt egy gazdag énekrepertoárban, amelyet mi, erdélyiek újnak nevezünk, bár egy része több száz éve keletkezett, és már megvolt a 18. századi énekeskönyveinkben, például az 1744-es kolozsvári kottás kiadásban. Sajnos eddig ismeretlenek voltak számunkra, mert az évszázadok során kiszorultak erdélyi énekeskönyveinkből, és a néphagyomány, a népi emlékezet sem tudta megőrizni őket.

Itt elsősorban a kihagyott genfi zsolttárokra utalok. Míg az 1744-es és 1778-as szerkesztésű kolozsvári éne-

keskönyveink mind a 150 genfi zsolttárt tartalmazták, addig az 1837-ben megjelent énekeskönyv csak 31, az 1907-es Seprődi-féle énekeskönyv 33, az 1923-ban szerkesztett könyv 40 genfi zsolttárt közöl. Tehát mondhatjuk, hogy újra birtokba kell vennünk, meg kell tanulnunk a genfi zsolttárokat, és meg kell találnunk kapcsolódási pontjukat a liturgiához, a prédikációhoz. Ehhez nyújt jelentős segítséget a tárgymutató.

Elfelejtett és újra megtalált 16. századi históriás és magyar reformátori énekeink, amelyek mind szövegükben, mind dallamukban igen értékes anyagot képviselnek, gyülekezeteink kedvelt énekeivé váltak. A közösségi hang, amely minden versszakból kicseng, igazi gyülekezetté varázsolja az anyanyelven együtt éneklő híveket.

A tárgymutatóban tartalmi gazdagságuk miatt találunk utalást ezekre az énekekre több helyen is, Szegedi Kis István, Sztárai Mihály, Batizi András, Szegedi Gergely, Skaricza Máté és Szkhárosi Horvát András énekverseire.

A 16–17. századi német koráloknek keletkezésük korában igen kis hányada jutott el a magyar református gyülekezetekhez. Több évtizedes késéssel, többnyire evangélikus közvetítéssel ismertük meg ezeket. A tárgymutató által biztosított szakszerű kereséssel ez az értékes énekanyag is használatba kerülhet.

Az énekválasztás nem kizárólag lelkipásztori feladat. Az énekeskönyv szövegtartalmát ismerő, jól felkészült kántor szintén bekapcsolódhat e munkába. A 18. században ez bevett gyakorlat lehetett, mert az 1778-as kolozsvári énekeskönyv első lapjain a szerkesztő nem

a lelkészek, hanem a kántorok figyelmét kívánja felhívni az énekválasztás helyes módjára: „a hosszabb énekekben válogassák ki az értelmesebb, hatásosabb és a buzgóságra inkább felindító verseket. [...] A rövidebb énekeket [...] pótolják valahonnan illelendőképpen.” (XXII. old.). Bár a kántorok ismeretei elsősorban a zenei kérdésekre vonatkoznak, a tárgymutatót használva megfelelően tudnak majd tájékozódni az énekszövegekben is.

Végül, de nem utolsósorban említtem a vallásánárokat. Mindennapi munkájukban különböző korú, különböző szövegértéssel rendelkező gyerekekkel foglalkoznak, ezért az ő esetükben talán az a legfontosabb, hogy megfelelő szövegtartalmú éneket válasszanak és közvetlenül támaszkodhassanak a tárgymutatóra.

Szeretnék kiemelni néhány címszót, amely a könyv áttanulmányozásakor ragadta meg figyelmemet. Az *áld, áldás, áldott* szavak 203 ének esetében nyertek jelölést; a *bűn, bűnbűnát* 160, a *dicsér, dicséret* 138, *Jézus Krisztus* 192, a *nép* 90, a *reménykedik, remél, reménység* 95, a *segítség, segít* 63, a *szív* 98, az *üdv, üdvösség* 81, a *vigasztal, vigasztalás* címszó pedig 64 énekversben olvasható.

Legyen ez a könyv számunkra is vigasztalás, mert van megmaradás, gyülekezeteink tagjai pedig énekelnek és énekelni fognak, ha van ki az éneklésben és énekválasztásban vezesse, tanítsa, segítse őket.

Köszönjük a professzor úrnak a munkát!

Péter Éva